

Recenzja

E. FUDALI. 2005. **Bryophyte species diversity and ecology in the parks and cemeteries of selected Polish cities.** 212 str., 23 ryc., 46 tabel. Miękka opr., format 23,8 × 16,8 cm. Agricultural University of Wrocław, Wrocław. Cena: 77 PLN. ISBN 83-89189-52-6.

Obszary miejskie są coraz popularniejszym obiektem badań florystycznych i ekologicznych w Europie. Stanowią one bowiem odrębne systemy florystyczno-przestrzenne, ukształtowane w dużej mierze w procesie antropofizacji flory roślin naczyniowych. Jej efektem są zupełnie nowe, nieznanne w naturalnych warunkach zjawiska florystyczne i ekologiczne, wymagające szczególnych i specjalnych badań. Różne reakcje różnych grup organizmów na nowe warunki. Wrażliwe na zanieczyszczenia środowiska porosty ustępują i zanikają i stąd też miasta określane są z reguły mianem porostowych „pustyń”. Mszaki z kolei w niewielkim tylko stopniu ulegają procesowi antropofizacji, ale będąc roślinami bardziej odpornymi na zanieczyszczenia, mimo znacznego zubożenia gatunkowego, starają się przystosować do nowych warunków, tworząc jednak nowe układy florystyczne i ekologiczne. Omawiane opracowanie jest obszernym studium poświęconym mszacom parków i cmentarzy w sześciu największych, zdaniami autorki, miast Polski: Warszawy, Krakowa, Poznania, Wrocławia, Lublina i Szczecina. Jest tu niestety pewna nieścisłość, gdyż w pierwszej szóstce największych miast naszego kraju mieszczą się Łódź (drugie pod względem liczby mieszkańców miasto Polski) i Gdańsk (szósta pozycja), podczas gdy Szczecin i Lublin zajmują w tym rankingu dopiero siódme i dziewiąte miejsce.

Parki i cmentarze stanowią w dużych aglomeracjach miejskich oazy zieleni i są potencjalnymi ostojami gatunków ustępujących wskutek rozwoju miast. Autorka przeprowadziła szczegółowe badania florystyczne i ekologiczne tych obiektów, a otrzymane wyniki poddała wszechstronnej analizie przy pomocy dobrze dobranych i umiejętnie zastosowanych metod statystycznych, zaś ich rezultaty zilustrowała pomysłowo skonstruowanymi diagramami i wykresami. Przeprowadzone badania potwierdzają istotne zubożenie brioflory miejskiej, gdyż łącznie stwierdziła w parkach i na cmentarzach badanych miast tylko 114 gatunków mchów i zaledwie 11 gatunków wątrobowców, przy czym aż $\frac{3}{4}$ całej flory stanowią gatunki rzadko pojawiające się, a tylko 8 gatunków, m.in. *Amblystegium serpens*, *Ceratodon purpureus*, *Hypnum cupressiforme*, *Brachythecium rutabulum* i *Tortula muralis* należy do częstych. Interesujące są też wyniki badań mikrosiedliskowych, które wykazały, że ponad połowa stwierdzonych gatunków wystąpiła tylko w jednym typie siedlisk.

Pewnym optymistycznym akcentem badań jest udowodnienie, że proces homogenizacji brioflor miejskich parków i cmentarzy nie jest jeszcze zaawansowany i nie wykazują one jeszcze istotnego podobieństwa brioflorystycznego w różnych miastach. Potwierdzają to również porównania składu gatunkowego brioflory miast polskich i Berlina Zachodniego oraz Münster, które mają zaledwie 13% gatunków wspólnych w parkach i 15% na cmentarzach.

Omawiana praca jest wartościowym przyczynkiem do literatury briologicznej. Jest na pewno jednym z nielicznych opracowań wszechstronnie analizujących brioflorę miejską, która z całą pewnością nie należy do najbardziej atrakcyjnych dla briologów przywykłych do badania flor mało zmienionych naturalnych obszarów. Z drugiej jednak strony organizmy miejskie kreują nowe, ważne pod względem naukowym i poznawczym zjawiska, które są praktycznie obserwowane przez każdego na co dzień, ale które są bardzo rzadko przedmiotem szczegółowych badań ekologicznych i florystycznych. Nie można jednak tych zagadnień pominąć milczeniem i zostawić niezauważonymi, gdyż koniec końców miasta są „naturalnym” środowiskiem życiowym większości ludzi. – RYSZARD OCHYRA, ul. Gotańska 15/25, 30-619 Kraków, Polska.